

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน วัดจัดเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นที่อาศัยของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นที่พึ่งพิงทางจิตวิญญาณ หรือที่พึ่งพิงทางใจเป็นศูนย์รวมของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ตลอดจนเป็นที่อบรมบ่มนิสัย ชัดเกล้า ผูกพันเหล่ากุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามระเบียบพระธรรมวินัยและระบบของวัดนั้นที่ได้จัดไว้อย่างมีระบบแบบแผนแล้ว เมื่อลาสิกขาออกไป ก็จะเป็นคนดีในสังคม เป็นที่ยอมรับว่าเป็นคนมีคุณภาพ มีคุณธรรม ด้วยเหตุที่ว่า บุคคลผู้ได้ผ่านกระบวนการบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่จะเป็นที่ยอมรับของสังคมว่าเป็นคนดีน่านับถือ

การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในยุคเริ่มต้นคณะสงฆ์ไทยเป็นผู้ดำเนินการโดยมุ่งเน้นการศึกษาในทางด้านภาษาบาลีเป็นหลัก จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๕ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อคราวปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร ได้กำหนดหลักสูตรสอนพระภิกษุและสามเณรขึ้น เพื่อให้เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัยตลอดถึงหัตถ์แต่งแก้กระทู้ธรรม และเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๕๔ ได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่เพื่อใช้สำหรับสอนพระนวกะ และได้โปรดให้จัดการสอบในส่วนกลาง เป็นครั้งแรกในเดือนตุลาคม ปีเดียวกันโดยใช้วัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุและวัดเบญจมบพิตรเป็นสถานที่สอบ วิชาที่สอบมีอยู่ ๓ วิชา คือ ธรรมวิภาคแต่งความแก้กระทู้ธรรม และแปลภาษามคธเฉพาะท้องถิ่นในอรรถกถาธรรมบทจนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยการเพิ่มคิหิปฏิบัติเข้าในธรรมวิภาค และได้ขยายหลักสูตรขึ้นอีกเป็นระดับชั้นโท และชั้นเอก ดังมีหลักสูตรปรากฏในปัจจุบันต่อมาใน ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหลวงชินวราลงกรณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าวัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามทรงเห็นว่าควรขยายโอกาสให้ฆราวาสได้ศึกษาธรรมบ้าง จึงมอบหมายให้คณะสงฆ์จัดการการศึกษาหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้นเรียกว่า “ธรรมศึกษา” เปิดชั้นแรกเป็นหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีและต่อมาได้มีการขยายออกไปเป็นธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอกในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ และ พ.ศ. ๒๔๗๔ ตามลำดับจากการจัดการศึกษานั้นทำให้

เกิดผลดีในด้านการศึกษาพระศาสนาหลายประการ เช่น ทำให้พระสงฆ์สามเณร มีความอดสาหะในการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น เพื่อมิให้มีความรู้ด้อยกว่าประชาชนที่เข้ามาศึกษาธรรมวินัย และทำให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาดีขึ้น ซึ่งนับเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการเผยแผ่ศาสนาปัจจุบันการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้ มีสมเด็จพระวันรัต (พรหมคฤตเถร) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง เน้นการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพสามารถดำรงพระศาสนาไว้ได้เป็นอย่างดี ทั้งถือว่าเป็นกิจการของพระสงฆ์ส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย^๑

ปัจจุบันนี้มีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงบริบทแห่งการพัฒนาของประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ในขณะที่ทุกภาคส่วนยังคงมุ่งเน้นแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ และด้านวัตถุนกลายเป็นวัตถุนิยม ส่วนด้านคุณธรรมจริยธรรมถูกละเลย เป็นผลทำให้คนในสังคมไทยห่างไกลศาสนา จึงส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่อิงตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไป ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็กเยาวชนนักเรียนนักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาแวดล้อมจนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ของสังคมตามมา เช่น ปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของเด็กนักเรียนนักศึกษา ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาปัญหานักเรียนนักศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและปัญหาอาชญากรรม สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว พบว่ารากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริง คือ การไม่ได้รับการกล่อมเกลาด้านจิตใจ ถูกละเลยจากสถาบันครอบครัวสถาบันทางการศึกษาที่จะปลูกฝังในเรื่องศีลธรรมจริยธรรม จนทำให้ขาดความสำนึกต่อหน้าที่ขาดความรู้สึกลึกซึ้งดีและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม การปฏิรูประบบราชการได้แยกงานศาสนาออกจากกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้สิ่งดีงามที่เคยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน คือ บ้าน วัด โรงเรียน ไม่สามารถเชื่อมต่อในเรื่องการนำหลักธรรมเข้าไปในวิถีชีวิตของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนในชาติ การเรียนการสอนของสถานศึกษาไม่เห็นความสำคัญในเรื่องศาสนา ทำให้เด็กเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนมีความรู้แต่ไม่เห็นความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นสัญญาณบอกเหตุอย่างชัดเจนว่าการพัฒนาสังคมไทยต่อจากนี้ไป จะต้องพัฒนาในเชิงรุกในทุกด้าน โดยเฉพาะการนำมิติทางศาสนาไปสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเร่งด่วน และเป็นรูปธรรมที่

^๑พระมหาไชยา ชัยสิทธิ, “ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑ - ๒.

จะต้องเร่งปฏิรูปการบริหารจัดการวงการศาสนา โดยกระตุ้นให้สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข^๒

เหตุผลดังกล่าวข้างต้น ได้สอดคล้องกับนโยบายของกรมการศาสนาที่กำหนดให้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่วิถีการดำเนินชีวิตของเด็กเยาวชนและประชาชน ดังนั้นกรมการศาสนาได้พิจารณาว่าการศึกษาศรีปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยเฉพาะฆราวาสศึกษา (ธรรมศึกษา) ที่เป็นการศึกษาสำหรับคฤหัสถ์ มุ่งเน้นในการเรียนรู้หลักธรรมตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแก่นแท้แห่งพุทธธรรม สามารถน้อมนำไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน และนำไปสอวัดความรู้ (ทางธรรม) ได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการสนองตอบต่อนโยบายของกรมการศาสนาในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าสู่สถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ และเป้าหมายหลัก คือ ให้นักเรียนได้เรียนธรรมศึกษาและสอบธรรมศึกษาซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนทั่วประเทศ ซึ่งการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนโดยผ่านการศึกษาศรีปริยัติธรรม จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและมีทักษะความสามารถนำมาประยุกต์ในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน เป็นผู้มีคุณธรรม มีความสุข เป็นคนดีและคนเก่งสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ช่วยลดปัญหาสังคม และพัฒนาให้เป็นสังคมที่น่าอยู่สามารถทนต่อกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมได้

สำหรับจังหวัดกระบี่นั้น มีการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรธรรมศึกษา และมีการจัดสอบวัดผลประเมินผลประจำปี โดยในแต่ละปีนั้นมีผู้เข้ารับการศึกษาศรีปริยัติธรรมและสอบเป็นจำนวนมาก โดยล่าสุดปี พ.ศ. ๒๕๕๗ มีนักเรียนขอเข้าสอบธรรมศึกษา จำนวน ๕,๕๖๑ คน สอบผ่านจำนวน ๒,๖๖๗ คน^๓ จะเห็นได้ว่ามีผู้ขอเข้าสอบธรรมศึกษาในเขตจังหวัดกระบี่เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้เข้าสอบกับจำนวนผู้สอบได้ เห็นได้ว่าจำนวนผู้สอบได้ยังมีปริมาณน้อยอยู่ ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาศรีปริยัติธรรมให้มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพผลตามมาคือเยาวชนและประชาชนมีหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาสามารถนำไปใช้ในการดำเนินอันเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมที่ถูกกลืนไปในสังคมได้ การจะจัดการศึกษาศรีปริยัติธรรมซึ่งเป็นการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพนั้น บุคลากรทางพระพุทธศาสนาหรือพระภิกษุสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะต้องมีส่วนร่วม

^๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๓ - ๕.

^๓ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดกระบี่, “สถิตินักเรียนธรรมศึกษา ตรี โท เอก จังหวัดกระบี่”, (พ.ศ.๒๕๕๓ - ๒๕๕๗), (อัตสำเนา)

และส่งเสริมการจัดการศึกษาธรรมศึกษา โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ที่มีตำแหน่งหน้าในการปกครองคณะสงฆ์เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศึกษา และเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยตรง เช่น การจัดการศึกษาธรรมศึกษา เป็นต้น การมีบทบาทในการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาธรรมศึกษามีคุณภาพยิ่งขึ้น เพราะพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการ และสั่งการในการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในเขตปกครองของตน และยังเป็นผู้ที่มีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นรายวิชาในหลักสูตรธรรมศึกษา การมีบทบาทในการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

จากสาเหตุที่กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดจันทบุรี เพื่อจะนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาส่งเสริมการจัดการศึกษาธรรมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ของคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาวิจัยบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดจันทบุรี ในองค์ประกอบการจัดการศึกษาตามหลักสูตรธรรมศึกษาอันเป็นผลทำให้เกิดการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๔ ด้านคือ ๑) บทบาทด้านหลักสูตร ๒) บทบาทด้านการจัดเรียนการสอน ๓) บทบาทด้านสื่อการเรียนการสอน และ ๔) บทบาทด้านการวัดผลและประเมินผล เพราะการจัดการศึกษาธรรมศึกษาอาศัยองค์ประกอบ ๔ ด้านนี้เป็นหลัก ในการดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดจันทบุรี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางโลก และตำแหน่งในการทำหน้าที่พระสังฆาธิการ ต่างกัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดจันทบุรี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ โดยมีประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบดังนี้

๑.๓.๑ บทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ จำแนกตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางโลก และตำแหน่งในการทำหน้าที่พระสังฆาธิการ ว่าเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ แนวทางส่งเสริมบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ๔ ด้าน คือ

๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยเรื่องบทบาทในการจัดการศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ โดยใช้ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ และสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่ได้รับการคัดเลือกโดยเจาะจง การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบการศึกษาเรื่องบทบาทที่สำคัญในการจัดการศึกษาธรรมศึกษา จำแนกออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑) บทบาทด้านหลักสูตร ๒) บทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน ๓) บทบาทด้านสื่อการเรียนการสอน และ ๔) บทบาทด้านการวัดและประเมินผล

๒) ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. ประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรในการวิจัยเรื่องบทบาทในการจัดการศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ คือ พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นการปกครอง ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ อันได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน ๑๒๒ รูป

๒. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นแบบสอบถามในการวิจัยกับพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นการปกครอง ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ อันได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส

และผู้ช่วยเจ้าอาวาส โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน^๙ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๙๒ รูป

๓. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ โดยวิธีการเจาะจงกับพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล จำนวน ๑๐ รูป

๓) ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการวิจัยไว้ ดังนี้

๑. ตัวแปรต้น หมายถึง สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางโลก และตำแหน่งหน้าที่ในการทำหน้าที่พระสังฆาธิการ

๒. ตัวแปรตาม หมายถึง จัดการศึกษาธรรมศึกษา ของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๓) ด้านสื่อการสอน และ ๔) ด้านการวัดและประเมินผล

๔) ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่

๕) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยด้านระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ระหว่าง เดือน พฤษภาคม - ธันวาคม ๒๕๕๘

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษา จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษา จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสังฆาธิการที่ระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษา จังหวัดกระบี่ ต่างกัน

๑.๕.๔ พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษา จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งในการทำหน้าที่พระสังฆาธิการต่างกัน มีระดับความบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษา จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

^๙เครซี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, ๑๙๗๐), pp. ๖๐๑-๖๐๗, อ้างใน สมบูรณ์ ดันยะ, วิทยาการศึกษา, (นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๓ - ๑๐๖

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

๑.๖.๑ บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมและการส่งเสริมการจัดการศึกษาธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ของคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่

๑.๖.๒ พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในการปกครองทางคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ อันประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส

๑.๖.๓ ธรรมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาสำหรับฆราวาส ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม (ธรรมศึกษา) โดยแบ่งเป็น ๓ ระดับชั้น คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก

๑.๖.๔ บทบาทการจัดการศึกษา หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมและการส่งเสริมการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษา โดยมีวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสม ทั้งนี้ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ซึ่งต้องมีการวางแผนในการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยได้แบ่งบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ออกเป็น ๔ องค์ประกอบ คือ ได้แก่ ๑) บทบาทด้านหลักสูตร ๒) บทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน ๓) บทบาทด้านสื่อการเรียนการสอน และ ๔) บทบาทด้านการวัดผลประเมินผล

๑.๖.๔.๑ บทบาทด้านหลักสูตร หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างเนื้อหารายวิชาธรรมศึกษา ที่มีจุดประสงค์ให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางในการปฏิบัติหรือกิจกรรมการเรียนการสอน อันมีการศึกษาวิเคราะห์กำหนดเนื้อหาเพื่อให้เหมาะกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในโครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษาได้ง่ายขึ้น

๑.๖.๔.๒ บทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมและส่งเสริมในกระบวนการจัดกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวกับรายวิชาในหลักสูตรธรรมศึกษาให้กับผู้เรียน โดยการจัดให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาของธรรมศึกษาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาหลักสูตรธรรมศึกษา

๑.๖.๔.๓ บทบาทด้านสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมและส่งเสริมตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นความรู้เกี่ยวกับรายวิชาในหลักสูตรธรรมศึกษา โดยมีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอและเหมาะสมกับหลักสูตรธรรมศึกษา อยู่ในสภาพที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตลอดเวลาได้ตลอดเวลา

๑.๖.๔.๔ บทบาทด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์การวัดผลประเมินผลธรรมศึกษา การเข้าไปมีส่วนร่วมในวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการพิจารณาหาข้อสรุป และตัดสินใจว่าผู้ศึกษามีความรู้ที่ได้จากการรับการศึกษาในรายวิชาจากหลักสูตร

ธรรมศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ร่วมทั้งการวัดผลและประเมินผลทั้งก่อนและหลังจากการศึกษาธรรมศึกษา

๑.๖.๕ อายุ หมายถึง อายุของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดช่วงระดับอายุ เป็น ๓ ช่วงระดับ คือ ๒๕ – ๔๔ ปี ๔๕ – ๖๔ ปี และ ๖๕ ปีขึ้นไป

๑.๖.๖ พรรษา หมายถึง พรรษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดช่วงระดับพรรษาออกเป็น ๓ ช่วงระดับ คือ ๕ – ๙ พรรษา ๑๐ – ๑๔ พรรษา และ ๑๕ พรรษาขึ้นไป

๑.๖.๖ วุฒิการศึกษาทางธรรม หมายถึง ระดับการศึกษาทางธรรมของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดช่วงระดับเป็น ๓ ช่วงระดับ คือ นักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก

๑.๖.๗ วุฒิการศึกษาทางโลก หมายถึง ระดับการศึกษาทางโลกของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดช่วงระดับ ๓ ช่วงระดับ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไป

๑.๖.๘ ตำแหน่งการทำหน้าที่พระสังฆาธิการ หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดช่วงระดับเป็น ๓ ช่วงระดับ คือ ตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ตำแหน่งเจ้าอาวาส และตำแหน่งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ผลการวิจัยบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่

๑.๗.๒ ได้ผลการวิจัยความแตกต่างของระดับบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้แนวทางส่งเสริมเรื่องบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่

๑.๗.๔ ได้ผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ ต่อไป